

Klió 2002/1.

11. évfolyam

Választási visszaélések a XIX. század végi Egyesült Államokban

A kis híján botrányba fulladt 2000. évi elnökválasztás újból az Egyesült Államok-beli választási rendszer sajátosságaira irányította a közfigyelmet. A szisztéma ugyanis lehetővé teszi, hogy a döntőnek minősülő elektori szavazatok szintjén az a jelölt nyerje meg a választást, akire ténylegesen kevesebben adták le voksukat. Pontosan ez történt a legutóbbi választás alkalmával: 2000. november 7-én a demokrata jelölt a leadott szavazatok 48,39 százalékát kapta republikánus vetélytársa 47,88 százalékkal szemben. Az Amerikai Egyesült Államok 43. elnökét mégsem ifj. Albert Gore-nak, hanem ifj. George W. Bush-nak hívják. A 2000. december 18-án összegyűlő elektorok közül ugyanis 271-en szavaztak Texas állam republikánus kormányzójára és csak 266-an Bill Clinton demokrata alelnökére. Ráadásul, a végeredmény botrányos körülmények között született meg, s csak a Legfelsőbb Bíróság december 12-én kimondott verdiktje vetett véget a több mint egy hónapig tartó szavazatszámhlálási huzavonának.

A választás e sajátos végkimenetele s botrányos körülményei nem csupán az Egyesült Államok határain kívül keltettek érdeklődést, hanem felélénkítették azt a "hazai" vitát is, amely az amerikai politikai rendszer reformjára vonatkozóan már régóta a "levegőben lógott". E disputából természetesen a történészek is igyekeztek kivenni a részüket, s feltárni azt, hogy az amerikai politikai rendszer fejlődésének milyen tendenciái kerültek felszínre a kiélezett választási küzdelem során. E törekvésnek adott fórumot a *Journal of American History*, amelynek 2001. évi szeptemberi számában az amerikai történelem különböző korszakainak öt neves szakértője fejtette ki, hogy saját szakterületük fejleményeinek miféle jelentősége lehetett a 2000-es elnökválasztás eseményeinek tükrében. Az amerikai forradalom és az Egyesült Államok korai történetének neves kutatója, *Joyce Appleby* arról értekezett, hogy az első elnökválasztások – különösképpen Thomas Jefferson 1800-as "nyögvenyelős" megválasztása – milyen tanulságokkal szolgálhatnak a későbbi fejlemények szempontjából.¹ A Pisai Egyetem professzora, *Arnaldo Testi*, a "külső szemlélő" szemével igyekezett láttatni a történéseket, *Mark Wahlgren Summers* pedig azokat a választási családi technikákat elemezte, amelyek nagymértékben jellemezték a XIX. század utolsó harmadának amerikai politikai életét. *Mary Frances Berry* a Legfelsőbb Bíróságnak, Bush győzelmét biztossá tevő döntésének előzményeit próbálta megvilágítani, a taláros testület korábbi, a politikai jogok gyakorlásának lehetőségét befolyásoló ítéletei alapján, míg *Daniel T. Rodgers* a 2000-es választás aktuális tanulságait összegezte. A terjedelmi korlátok nem teszik lehetővé valamennyi tanulmány megfelelő színvonalú ismertetését, s ezért Summers írására hagyatkozom, melynek témája Magyarországon kevésbé ismert.

Mielőtt ebbe belevágnék, úgy érzem, két okból kifolyólag is érdemes röviden ismertetni az amerikai elnökválasztási rendszer működését. Egyrészt, mivel a hazai közönség meglehetősen hiányos, néha pedig hibás ismeretekkel rendelkezik erre vonatkozóan. Másrészt pedig azért, mivel bizonyos eljárás módok ismerete nélkül nem értelmezhetők sem a XIX. század, sem pedig napjaink elnökválasztási eseményei.

Az amerikai választópolgárok nem közvetlenül az elnökjelöltekre, hanem olyan elektorokra (elnökválasztó személyekre) adják le szavazataikat, akik nyilvánosan elkötelezték magukat valamelyik jelölt mellett. Az alkotmány értelmében, minden állam annyi elektorral rendelkezik, amennyi a szövetségi kongresszusban helyet foglaló szenátorainak és képviselőinek együttes száma. Minden tagállam – lakossága számától és területi nagyságától függetlenül – két szenátort küldhet a szenátusba. Mivel azonban, a képviselőházban helyet foglaló képviselők száma attól függ, hogy az adott állam népessége mekkora hányadát képezi az unió összalakosságának, a nagyobb lakosságú államok több képviselővel – s ebből következően több elektorral – rendelkeznek.² Annak megállapítása, hogy miként válasszák meg elektoraikat, a tagállamok hatáskörébe tartozik. Az első elnökválasztástól (1789) a XIX. század közepső harmadáig az volt a jellemző, hogy az államok elektoraikat nem közvetlenül az államok polgárai, hanem az általuk megválasztott tagállami törvényhozások választották meg. Ez azt jelenti, hogy az elnök megválasztásában a "népakarat" csak többszörös szűrőn keresztül érvényesülhetett. A választópolgárok megválasztották képviselőiket és szenátoraikat az állami törvényhozásba, e testület kijelölte az elektorokat, akik megválasztották az elnököt. Az 1830-as évektől kibontakozó demokratizálódási tendencia keretében egyre több államban kezdték kiiktatni az állami törvényhozásokat e folyamatból, s áttérni egy olyan rendszerre, amelyben a választók közvetlenül az egyes elnökjelöltek mellett nyilvánosan elkötelezett elektorokra voksolnak. Mivel ezen elkötelezettség megsértése rendkívül kínos és kockázatos, ettől kezdve az elektorok szerepe névlegessé vált, s a választójoggal rendelkezők gyakorlatilag közvetlenül az elnökjelöltekre szavaznak. A választást az nyeri, aki a legtöbb elektori szavazatot szerzi, feltéve, ha ez a szám megfelel az összes elektori szavazat abszolút többségének is. A képviselőház létszáma jelenleg 435 fő, s ehhez járul az ötven tagállam száz szenátora, illetve az egyik államhoz sem tartozó főváros (Washington D. C.) három elektori szavazata. Ez azt jelenti, hogy az 538 elektori szavazatból minimálisan 270-et kell megszereznie annak, aki az Egyesült Államok elnöke kíván lenni. Mint emlékeztünk rá, ifj. George W. Bush ennél mindössze egyetlen eggyel többet szerezve került az elnöki székbe. Ezzel azonban még mindig nem oldottuk meg azt a problémát, hogy miként nyerhette meg olyasvalaki a választást, akire kevesebb "népi" szavazat esett? A magyarázatot a választási rendszer azon sajátosságában találhatjuk meg, hogy az egyes tagállamok szavazatait (Maine és Nebraska államok

kivételével) nem annak arányában osztják meg az elnökjelöltek között, hogy az adott államban a szavazatok hány százalékát sikerült elnyemiük, hanem a győztes jelölt – bármilyen csekély többséggel nyert is – megkapja az állam elektori szavazatainak összességét.³ Az 1990-es népszámlálás eredményei szerint például Illinois állam 22 elektori hellyel rendelkezett. Elnökválasztás alkalmával, hiába szerzi meg az egyik jelölt Illinois államban a szavazatok – mondjuk – 52 százalékát, a másik pedig 48 százalékát, nem az történik, hogy az elektori helyeket megosztják a két jelölt között ezeknek az arányoknak megfelelően (13:11 arányban), hanem mind a 22 szavazat a győztest illeti. Ha tehát egy jelölt a “népi” szavazatok szintjén nagy fölényrel nyer bizonyos államokban, viszont minimális mértékben veszít másokban, előadódhat olyan helyzet, hogy az elektori szavazatok többségét az a jelölt szerzi meg, akire kevesebb “népi” szavazat jutott. A csekély különbséggel elveszített államok jelentős mennyiségű szavazata ugyanis elvész a végső elszámolás szempontjából, míg a jelentősebb fölényrel megnyert államokban kapott jóval több szavazat csak arra elég, hogy a “népi” voksok többségét biztosítsa összességében e képzletbeli jelölt számára.

A 2000. évi elnökválasztási küzdelemben Florida elektori szavazatain múltott az, hogy ki teheti le a következő év január 20-án az elnöki esküt. Hiába vezetett ugyanis Gore az elektori és a népi szavazatok szintjén is, ha Bush nyer Floridában, akkor – ha egyetlen elektori szavazattal is, de – ő lesz a győztes. Mivel pedig a részeredmények azt mutatták, hogy Bush mindössze 1784 szavazattal vezetett az állam majdnem hat millió szavazópolgárához viszonyítva, különös jelentőségre tettek szert a viszonylag nagy számban leadott vitatható szavazatok. Ezek azért fordulhattak elő viszonylag nagy mennyiségben, mivel Floridában egyfajta lyukasztógéppel végezték a voksolást, amely nem mindig egyértelműen szakította át a szavazócédulákat a megfelelő helyen. Több floridai megyében is hozzákezdtek a leadott szavazatok kézi újraszámolásához, amelynek befejezési határidejét az állam Legfelsőbb Bírósága november 26-án állapította meg. Az idő előrehaladtával világossá vált, hogy ezzel nem minden megyében tudnak erre az időpontra elkészülni, ám az állam republikánus államtitkára (secretary of state) Katherine Harris november 26-án mégis Bush győzelmét fogadta el hiteles végeredménynek, mégpedig 537 szavazattal. A dolog pikantériáját az adta, hogy Florida kormányzója nem más, mint a republikánus elnökjelölt öccse. A helyi hatóságok elfogultságára hivatkozva, a demokraták nem fogadták el ezt az eredményt, s december 8-án az állam Legfelsőbb Bírósága több megyében is elrendelte a kézi számlálás folytatását.⁴ Időközben (november 22-én) Bush ügyvédei egy olyan, a szövetségi Legfelsőbb Bírósághoz eljuttatott beadvánnyal igyekeztek elejét venni a kézi szavazatszámolásnak, amelyben megtámadták a floridai Legfelsőbb Bíróság ezt engedélyező határozatát (november 16.), arra hivatkozva, hogy az a floridai választási szabályok utólagos megváltoztatását jelenti, s így alkotmányellenes. A szövetségi Legfelsőbb Bíróság jogszerűnek fogadta el a Bush-csapat beadványát és december 12-én – a lehető legszorosabb döntéssel – 5:4 arányban helyt adott annak. Ez azt jelentette, hogy nincs helye további kézi számlálásnak, vagyis Bush nyert. Másnap Gore elismerte a döntést, és december 18-án az elektorok ifj. George W. Busht annak rendje és módja szerint megválasztották az Egyesült Államok 43. elnökévé.

A szoros és vitatható választási eredmény olyan mértékben korbácsolta fel az érzelmeket, s annyira az érdeklődés középpontjába állította a valamelyik párthoz való tartozás kérdését az amerikai közéletben, ami szokatlannak tűnt az utóbbi évtizedek “sima” voksolásai és viszonylag alacsony választási részvétele tükrében. A kölcsönösen elhangzó vádak viszont olyan gondolatokat fogalmaztak meg, amelyek rendkívül ismerősen csengtek a XIX. század utolsó harmada, az úgynevezett “Gilded Age” (1877–1900) kutatói számára.⁵ Bush hívei például vádolták ellenfeleiket, hogy a kézi számlálás erőltetésével el akarták orozni a republikánus jelölt győzelmét, míg Gore hívei azt hangoztatták, hogy Busht, a korábbi republikánus elnökök – Ronald Reagan és idősebb George W. Bush, a republikánus jelölt édesapja – által kinevezett öt, republikánus érzelmű legfelsőbb bírósági tag hozta ki győztesnek. Mindkét vélemény – ha burkolt formában is – de olyan választási visszaélés, de legalábbis kétes értékű befolyásolás vádját vetette fel, amely mindennapinak számított a XIX. század végének amerikai politikájában.

E hasonlóságból indult ki Mark Wahlgren Summers, a University of Kentucky professzora is. Úgy találta, hogy a politikai élet főszereplőivé váló pártok tagjai több-kevesebb nyíltsággal eltűrték, és a fennálló rendszer részének tekintették a választási visszaéléseket. Amint azt egy, az 1890-es évek közepén megjelenő louisianai demokrata napilap megfogalmazta, “a demokraták vallási kötelezettsége, hogy elcsórják a republikánusok és a populisták szavazatait, amikor és ahol erre csak lehetőség adódik”. E vélemények azonban nem kizárólagosan valamiféle cinizmust tükröztek. A pártok képviselői úgy látták, hogy az amerikai köztársaság jövője függ pártjaik győzelmétől, s ez a hit tovább erősítette azt az elszántságukat, hogy a törvény biztosította keretek között, minden elképzelhető eszközt bevetve a győzelem megszerzése érdekében. Summers szerint ez a hozzáállás jellemezte a 2000-es választás szavazatszámolási huzavonáját is. További párhuzamot jelent, hogy a XIX. század utolsó harmadának elnökválasztásait rendkívül szoros végeredmények jellemezték, s ebben a korszakban fordult elő (1876-ban és 1888-ban) az a két korábbi választás, amikor nem az a jelölt került az elnöki székbe, aki a legtöbb népi szavazatot kapta. A választópolgárokat nagyon erősen megosztották a pártszimpátiák, s ez olyan szenvedélyek kiváltójává vált, amelyek a 2000-es választási hercehurcát is jellemezték. Ezek pedig az erkölcsi alapú felháborodás és az önigazolás iránti olthatatlan vágy. E szenvedélyek voltak azok, amelyek a XIX. és a XX. században is meggyőzték az egyes pártok híveit arról, hogy a másik fél által okozott igazságtalanságok ellensúlyozása érdekében, szinte minden módszer alkalmazása igazolható.

Jól példázza ezt a hozzáállást az 1888-as elnökválasztás, amikor a republikánus Benjamin Harrison és a demokrata elnök, Grover Cleveland álltak szemben egymással. Hiába szerezte meg az utóbbi a népi szavazatok 48,6 százalékát az előbbi 47,9 százalékával szemben, ha az elektori szavazatok – mégpedig a fenti különbségnél jóval nagyobb arányban (233:168) – az előbbinek kedveztek. A jelentős demokrata szavazóbázissal és demokrata párti kormányzóval rendelkező, a választások végkimenetele szempontjából döntő jelentőségű New York államban a republikánus jelölt győzött. A Demokrata Párt vezetői ezt az eredményt azzal magyarázták, hogy – újráválasztásának republikánusok általi támogatásáért cserébe – a demokrata kormányzó “szavazatokat játszott át” a republikánus jelöltnek. Indianában – Harrison szülőhelyén – pedig óriási botrányt keltett a Republikánus Párt egyik vezetője levelének nyilvánosságra hozatala, amelyben az illető nyers egyszerűséggel vázolta a párt megyei aktivistái számára, hogy miként biztosítsák a megfelelő mennyiségű szavazat megvásárlását Harrison győzelmé-

érdekében. Mint megfogalmazta, “ötfős csoportokat állítsanak fel a megvásárolható szavazókból, s csoportonként egy-egy, megfelelő anyagi eszközökkel ellátott emberük gondoskodjon arról, hogy egyikőjük se kódorogjon el, s hogy mindannyian a mi listánkra szavazzanak”. Nyugat-Virginia államban pedig az a furcsaság esett meg, hogy a választásra jogosultak számánál tizenkétezerrel több szavazatot adtak le. A demokraták azzal vádolták a republikánusokat, hogy fekete szavazókat “importáltak” az állam bányászattal foglalkozó megyéibe, holott a többlétszavazatok zömmel olyan körzetekben keletkeztek, ahol a demokrata érzelmű bírák szemet hunytak a csalások felett.

A választási visszaélések külön kategóriáját képezték a déli államok, különösen azok, amelyekben a feketék a lakosság többségét alkották. A polgárháború (1861–65) után elfogadott alkotmány-kiegészítések elvileg biztosították a politikai jogok gyakorlásának lehetőségét az Egyesült Államok fekete bőrű állampolgárai számára, ám a gyakorlat egészen másként festett.⁶ A feketék – amennyiben élhettek volna szavazati jogukkal – legnagyobb részben a rabszolgafelszabadító Lincoln pártjára, vagyis a republikánusokra voksoltak volna, míg a déli fehér lakosság túlnyomó része hagyományosan a demokraták híve volt. Az utóbbiak hozzáállását jól tükrözi annak a Mississipp-i állambeli fehér szavazónak a véleménye, akit egy északi újságíró interjúolt meg: “Nézzé, a niggerek szavazhatnak, ha akarnak, s mi nem fogunk semmit sem tenni annak érdekében, hogy meggátoljuk őket ebben... Azonban mi számoljuk meg a szavazatokat, s az utolsó dollárját is felteheti arra, hogy a fehérek fognak az élen végezni”. Jellegzetesnek mondható az is, ami az Arkansas állambeli Pulaski megyében történt. A voksolás végeztével az urnákat és a szavazócédulákat az egyes szavazóközetekből felküldték a megye központjába. Az éj leple alatt azonban, “ismeretlen személyek” feltörték azt a széfet, amelyben az iratokat tárolták, és ellopták tíz szavazóközet anyagait. Amikor azonban a szavazatszámolás részeredményei alapján úgy látszott, hogy a demokraták elveszítik a megyei választást, az illetékes (demokrata) tisztviselő valahogyan “rábukkant” a tizből azon három “elveszett körzet” irataira, amelyekben – ha csekély többséggel is – a demokraták nyertek, akik ily módon a megyében is megszerezték a győzelmet. Amikor pedig a republikánus kormányzójelölt kérte az államban leadott szavazólapok felülvizsgálatát, azt a tájékoztatást kapta, hogy, amennyiben az illetékes vizsgálóbizottság beadványa ellen döntene – amit biztosra lehetett venni – akkor 20–60 000 dolláros büntetés szabható ki rá. Ez az összeg felért egy vagyonnal akkoriban. Egy pár nappal később pedig meggyilkolták azt a republikánus képviselőjelöltet, aki bizonyítékokat készült feltárni arra vonatkozóan, hogy milyen csalások segítségével segítették a hatóságok győzelemhez ellenlábását.

A korabeli Délen a választási procedúra szinte teljes mértékben a fehér demokraták ellenőrzése alatt állott, akik közül nagyon sokan sohasem ismerték el a feketék szavazati jogát. Az ő számukra bármilyen eszköz elfogadható volt a fehérek politikai dominanciájának biztosítása érdekében. S az 1880-as évekre az északi közvélemény egy része – belefáradva a polgárháború utáni rekonstrukciós időszak huzavonáiba – úgy kezdett tekinteni a déli állapotokra, mint amit úgy sem lehet megváltoztatni.

A választási eredmények meghamisításának gyakorlata azonban – mint láttuk – korántsem déli sajátosság volt. 1880-ban, Maine állam republikánus kormányzója nem fogadta el érvényesnek az állami Képviselőházba megválasztott néhány demokrata képviselő mandátumát. Így szerette volna biztosítani, hogy olyan, republikánus többségű törvényhozás álljon össze, amely elfogadta volna azt a személyt, akit ő jelölt ki utódjaként. A demokraták persze tiltakoztak, s az állami törvényhozás munkája gyakorlatilag megbénult. Végül, a republikánus érzelmű állami Legfelsőbb Bíróság a republikánusok javára döntött, mire a demokrata képviselők a törvényhozás épülete előtti járdára vonulva, alternatív képviselőháznak nyilvánították magukat.

A fenti eszközök mellett, széleskörűen használtak egyéb módszereket is. Ilyen volt például a “nem megfelelő” szavazatok technikai hiányosságokra (például nem egyértelmű jelölés) való hivatkozással történő érvénytelenítése, a szavazóhelyiségek korai bezárása vagy késedelmes kinyitása azokon a helyeken, ahol a rivális fölényére lehetett számítani. Summers megállapítása szerint az ilyesfajta módszerek alkalmazása gyakorinak minősült, de nem volt a választások egészét átható jellegű. E jelenségek hatására, a választók egy része kiábrándult a pártokból és a pártok által uralt politikából, s liberális reformerek egy csoportja olyan változtatások mellett szállt síkra, amelyek a politikusoknak a választási procedúrától való “távoltartását” célozták. A titkos szavazás általános bevezetését, a választópolgárok pontos nyilvántartását és a pártok befolyásától mentes közzszolgálati rendszer megvalósítását sürgették, s azt szerették volna elérni, hogy a választási bizottságokban – ha a pártok teljes távoltartása nem is elérhető – legalább minden érdekelt fél képviselői jelen lehessenek. E tekintetben azonban csak a századfordulót követően, az úgynevezett “progresszivisták korszak” beköszöntével következett be áttörés.

A fenti “rendszer” tehát nagyon életképesnek bizonyult. Summers szerint ebben jelentős szerepet játszott az a hit, amely szerint ellenfeleik csakis gyalázatos csalások és visszaélések sorának köszönhették győzelmeiket, ami az éppen aktuális vesztesben is fenntartotta azon meggyőződés érvényességét, hogy “normális körülmények között”, minden bizonnyal ő nyert volna. Ez viszont, ilyen viszonyok mellett is tovább élte azt a hitet, hogy ők a “népakarat” valódi letéteményesei, ami jelentős összetartó erőt biztosított a pártok számára, és növelte hatékonyságukat. E törekvések persze bonyolult kölcsönhatások együtteseként valósultak meg a gyakorlatban, mivel Summers azt sem kívánta tagadni, hogy a visszaélések elkövetésének fontos motiváló tényezője volt a várható anyagi haszon, illetve az egyes politikusok egyéni becsvágya is.

A másik fél által elkövetett visszaéléseknek mindenesetre valóságos mitológiája alakult ki a két nagy párt körében, s gyakran ennek elfogadása vált a párthoz való tartozás kritériumává. A demokraták számára, a polgárháborús vereség után, a feketék érdekében tett északi beavatkozás világos példáját jelentette annak, hogy a republikánusok miként akadályozták meg a “népakarat” érvényesülését pusztán csak azért, hogy így kialakított fölényüket “bebetonozzák”. Mélységesen meg voltak győződve arról, hogy “igazságos feltételek” mellett, ők nyerték volna meg valamennyi, 1876 és 1892 között lebonyolított elnökválasztást. A republikánusok ezzel szemben minden választáson meglobogtatták a polgárháború “véres ingét” és azt hangoztatták, hogy az éppen aktuális választás is arról az alapvető sorskérdésről szól, amiért a polgárháborút megvívták: meg

kell mutatni a déli lázadóknak, hogy az Unió él és fenn is fog maradni, természetesen addig, amíg az emberek rájuk szavaznak. Az Unió léte forog tehát kockán, s ilyen körülmények között a demokraták csakis választási csalások és visszaélések elkövetésével arathatnak győzelmet.

Az eredmény – Summers találó kifejezésével élve – “önigazoló” politizálás lett. A fentiek szellemében, vereség esetén mindkét nagy párt azt hangoztathatta, hogy a csalások segítségével attól fosztották meg, ami jogszerűen őket illetné meg, s így mindketten azt állíthatták, hogy a történelem ellenére is ők jelenítik meg és képviselik a “nép valódi akaratát”. Semmi okuk nem volt tehát arra, hogy újragondolják értékrendjeiket. Ezért aztán különösebb erkölcsi fenntartások nélkül alkalmazták a fenti módszereket a morálisan is magasabb rendűnek tartott “nagy céljaik” megvalósítása érdekében, ahogyan azt egy New Hampshire-i újság találóan megfogalmazta: “A Sátánt néha a saját eszközeivel kell legyőzni”.

Mint az utóbbi idézet is mutatja, a választási kampányokat olyan szélsőséges hangvétel jellemezte, ami szinte kibékíthetetlen ellentétek meglétére utal. A XX. század beköszöntével, mégis, szinte egy csapásra felbomlott a fenti szisztéma. Felmerül a kérdés, hogy miért? Az egyik fő okot mindenképpen a polgárháború – és az annak következtében elszenvedett kölcsönös sérelmek – emlékének megfakulása jelentette az idő előrehaladtával. További fontos tényező volt, hogy végül is, az 1876 és 1896 közötti országos szintű választások többségét – Grover Cleveland 1884-es és 1892-es elnökké választásától eltekintve – a republikánusok nyerték, néha meglehetősen nagy fölényrel. Ilyen körülmények között a republikánusok körében is háttérbe szorult annak állandó hangoztatása, hogy a déli demokraták elorozzák ottani szavazataikat. A demokraták viszont – különösen a szövetségi képviselőházi választásokon – gyakran olyan mértékű vereségeket szenvedtek, hogy a republikánus képviselők száma ötszörösen múlta felül az övékéit. Ilyen különbség kialakulásáért pedig nem lehetett egyszerűen és kizárólagosan az ellenfelek által elkövetett visszaéléseket felelőssé tenni. Ezzel egy időben, valamelyest szigorúbbakká és következetesebbekké váltak a választások jogszerű lebonyolítását biztosító jogszabályok is. Amint pedig a pártok kommunikációjában háttérbe szorult a “gyalázatos sérelmek” állandó felemlgetése, az országos sajtó is a korábbinál kisebb mértékben tartotta napirenden az ilyen ügyeket, ami a választói magatartásra is visszahatott.

Summers véleménye szerint, e megváltozott magatartás napjainkig érzetette hatását, s ezért hatott a meglepetés erejével az a “pártos szenvedély”, amely az egyes pártok képviselőit, illetve azokat a bírót és választási tisztségviselőket jellemezte, akik a 2000. évi floridai szavazatszámolás során a fennálló szabályokat – a XIX. század végi reflexeket idézve – egyértelműen a saját pártérdekeiknek megfelelően értelmezték. Summers úgy találta, hogy e jelenség megértésében segítségünkre lehetnek a “Gilded Age” tanulságai. A XIX. század végének eseményei rávilágítanak arra, hogy a pártérdek milyen mértékben szolgálhat a kihasználható jogi előnyök legteljesebb kiaknázásának igazolására, s hogy mindkét párt milyen jó lehetőséget látott arra, hogy a legzsigeribb reakciókat kiváltó kérdéseket – nem az önérdekre, hanem az erkölcsi felháborodásra hivatkozva – hívei lehető legteljesebb mozgósítására használja fel. Minél szorosabban alakul egy választás eredménye, annál döntőbb jelentőségre tehetnek szert a lehető legtöbb szavazat “összegereblyezését” eredményező módszerek, hiszen ezen múlhat a győzelem. A 2000-es választás pedig legalább annyira szoros volt, mint az 1876-os, vagy az 1888. évi. Akkor és most “az eredmények manipulálására irányuló szándék nem a két párt cinizmusának vagy cél nélküliségének bizonyossága volt, hanem a meggyőződéseiket elválasztó hatalmas távolságé, amely olyan széles volt a párthívek gondolkodásában, hogy – a törvény betűi teremtette kereteken belül – minden eszköz alkalmazására igazolásul szolgálhatott a hatalom megtartása vagy megragadása érdekében; nem is annyira a hatalom kedvéért, hanem azért a hasznosságáért, amit felhasználása jelenthet a politikacsinálás során”.⁷

Mark Wahlgren Summers: *Party Games: The Art of Stealing Elections in the Late-Nineteenth-Century United States* (Pártjátékok: A választások elorozása a XIX. század végi Egyesült Államokban). *Journal of American History*, 2001. szeptember, 424–35. o.

Lévai Csaba

1 Jefferson és Aaron Burr végzett az elektori szavazáskor az élen, 73-73 szavazattal. Az alkotmány értelmében, ilyenkor a Képviselőház feladata az elnök megválasztása, mégpedig úgy, hogy minden állam képviselői egy delegációt alkotnak és egy szavazattal rendelkeznek. A Képviselőház végül több mint kéthónapos huzavona után, a harminchatodik nekifutásra választotta elnökké Jeffersonot.

2 Az alkotmány értelmében tízévenként népszámlálást kell tartani, melynek során azt is megállapítják, hogy az egyes tagállamok lakossága mekkora hányadát képezi az Unió összlakosságának, a képviselőházi helyeket pedig ezen arányoknak megfelelően osztják el. Legalább egy képviselővel azonban minden államnak rendelkeznie kell. Mivel a tagállamok népessége eltérő mértékben változhat, az egyes államok elektori szavazatainak száma időben előre haladva megváltozhat.

3 Az említett két államban a képviselői helyek után járó elektori szavazatokat az nyeri el, aki az adott választókörzetben győz, míg a szenátori helyek után járó két-két elektori voks azé lesz, aki összességében megnyeri a választást az adott államban.

4 A demokraták a – zömmel rájuk szavazó – kisebbségi csoportokhoz tartozó szavazók hátrányos megkülönböztetését is felpanaszolták. A *Washington Post* című lap nyilvánosságra hozta például, hogy minél magasabb volt a fekete szavazók aránya a floridai szavazókörzetekben, annál több szavazatot érvénytelenítettek a számláló bizottságok.

5 A legjobban talán “aranyozott komak” fordítható elnevezés Mark Twain egyik novellájának címéből származik és a polgárháború utáni rekonstrukciós időszak (1865-77) lezárulása, és az úgynevezett “progresszivisták korszak” (1900-1917-20) kezdete közötti időszakot értjük alatta.

6 A 13. (1865), 14. (1868) és 15. alkotmány-kiegészítésekről (1870) van szó, amelyek az Egyesült Államok egész területén megszüntették a rabszolgaságot, kimondták, hogy az ország területén született volt rabszolgák az Egyesült Államok állampolgárainak minősülnek, s hogy az utóbbiakat nem lehet megfosztani szavazati joguktól faji hovatartozásra, bőrszínre vagy korábbi szolgáló állapotokra hivatkozva.

Honlap	Tartalomjegyzék 2002/1.
------------------------	---